

Beleid Sociaal Emotionele Ontwikkeling (SEO)

Utrechtse School Vereniging
Mei 2014

1. Sociaal Emotionele Ontwikkeling

De sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen omvat een groot en complex gebied binnen de algehele ontwikkeling van het kind. Het ontwikkelen van emoties, het zelfbeeld, temperament, motivatie en de hechting van het kind, spelen een rol in de sociaal-emotionele ontwikkeling. De schoolleeftijd wordt gekenmerkt door een verbreding van de sociale relaties van kinderen. Voor die tijd stonden veelal nog de ouders en broertjes en zusjes centraal, op school gaan kinderen hechte relaties aan met leeftijdsgenoten en met volwassenen. Tijdens de basisschoolleeftijd maken kinderen een ontwikkeling door op onder meer de volgende gebieden:

Sociale cognitie

Kinderen in de basisschoolleeftijd krijgen meer grip op hun emoties en hebben een groeiend begrip van de betekenis van complexe emoties. Tussen 6 en 12 jaar leert een kind langzaam dat andere mensen hun eigen gevoelens en gedachten hebben. Bovendien krijgen kinderen steeds meer inzicht in de persoonlijkheid van anderen.

De persoonlijkheid van een kind

Tussen 6 en 12 jaar maakt de persoonlijkheid van een kind een sterke ontwikkeling door. Iemands persoonlijkheid is het geheel van zijn eigenschappen en karaktertrekken die bepalen hoe hij zich in verschillende situaties gedraagt, hoe hij denkt en wat hem motiveert. Voorbeelden van persoonlijkheidskenmerken zijn 'extravert' of 'introvert'. Persoonlijkheidskenmerken kunnen helpen om het gedrag van een kind te verklaren en om er goed mee om te gaan.

Het verschil tussen 'iets goed kunnen' en 'je best doen'

Tot een jaar of 9 vinden kinderen het veelal moeilijk om onderscheid te maken tussen 'ergens goed in zijn' en 'ergens je best voor doen'. Er is een omslag in sociaal-emotionele ontwikkeling nodig om te begrijpen dat dit twee verschillende dingen zijn.

Attribuтиestijl

De attribuтиestijl duidt aan wat een kind ziet als oorzaak van zijn succes of mislukking. Schrijft een kind mislukking of succes met name aan zichzelf toe (interne attributie) of juist aan zaken buiten zichzelf (externe attributie). Een gunstige attribuтиestijl betekent dat een kind voelt dat hij zelf invloed heeft op zijn succes of falen, bijvoorbeeld op school.

2. Sociaal Emotionele Ontwikkeling op de USV

2.1 Waar staat de USV voor?

Context en actoren

In een dynamische maatschappij is de USV een school die functioneert als dorpsschool met een wij(k)gevoel. Kinderen, ouders en teamleden vormen een gemeenschap waarin we elkaar kennen en opzoeken. Dit sluit uitstekend aan bij de verenigingsstructuur van onze school.

De USV stelt zich ten doel gedegen onderwijs te bieden, gericht op een harmonieuze ontwikkeling van het kind. Zij wil een leefgemeenschap zijn waar kinderen zich in vertrouwen breed kunnen ontwikkelen, zichzelf en anderen gaandeweg beter leren kennen en onderscheid wil leren maken tussen gezond en ongezond gedrag in de brede zin van het woord. Daartoe wil de USV in de eerste plaats een veilige (leer)omgeving scheppen voor de aan haar toevertrouwde kinderen en de medewerkers, met ruimte en aandacht voor ieder kind.

De USV beschouwt een goed pedagogisch klimaat als de belangrijkste voorwaarde om te kunnen spelen en werken. Zowel de volwassenen als de kinderen functioneren het beste in een prettige omgeving waar men elkaar met begrip en respect bejegt. De leerkrachten besteden daarom veel aandacht aan de volgende zaken:

- het scheppen van een ondersteunend, uitdagend, veilig, structurerend en stimulerend klimaat;
- het zorgen voor een ordelijke en functionele leeromgeving;
- het in gedrag en taalgebruik tonen van respect;
- het bevorderen van onderling respect bij de leerlingen;
- het ondersteunen van het zelfvertrouwen van leerlingen;
- het met de groep bespreken van omgangsregels;
- het zorgen voor structuur in de groep;
- het stimuleren van de zelfstandigheid en de eigen verantwoordelijkheid van de leerlingen.

Wij vinden het van groot belang om samen te werken met ouders om de ontwikkeling van hun kinderen zo gunstig mogelijk te beïnvloeden. School en ouders behouden ieder hun eigen specifieke verantwoordelijkheid.

Waarden

Dit beleid Sociaal Emotionele Ontwikkeling is gestoeld op de kernwaarden die zijn gedefinieerd in USVisie, onderdeel van de schoolgids van de USV. Deze kernwaarden vormen reeds jaren de basis van waar de USV voor staat in haar omgang met haar leerlingen, haar medewerkers en met ouders. Deze kernwaarden zijn: Harmonie, Zelfstandigheid, Eigenheid, Degelijkheid en Betrokkenheid. In het kader van het ontwikkelen van het beleid Sociaal Emotionele Ontwikkeling hebben diverse groepen binnen de USV (teamleden, ouders en MR) aan de hand van de genoemde waarden geprobeerd weer te geven welk gewenst gedrag hierbij wat hen betreft hoort voor teamleden, leerlingen en voor ouders. Deze voorbeelden zijn weergegeven in het schema van *bijlage 1* behorende bij dit beleid.

- *Harmonie*

Bij de waarde harmonie hoort voor teamleden onder meer dat zij aandacht hebben voor lessen die een appèl doen op hoofd, handen en hart en dat leerkrachtgedrag positief behoort te zijn in houding en in woorden. Teamleden werken, onder andere door middel van leefstijllessen, beloningen en verschillende pedagogische aanpakken naar leerlingen, aan een positieve groepsfeer. Harmonie voor leerlingen betekent voor de USV dat leerlingen kunnen vertrouwen op zichzelf, dat zij zien bij een ander wat die ander nodig heeft en dat zij elkaar helpen en steunen. Harmonie voor ouders kan

tot uitdrukking komen door in oudergesprekken uit te gaan van een gezamenlijk doel van leerkrachten en ouders en dat doel is het kind. Ouders zien wij als ervaringsdeskundige en de teamleden als de onderwijsprofessionals. In geval van een harmonieuze samenwerking staat de ontwikkeling van het kind centraal en krijgt het kind een optimale ondersteuning.

- *Zelfstandigheid*

Leerkrachten zetten middelen in om tot meer zelfstandigheid te komen. Bijvoorbeeld het stoplichtmodel en het keuze-, extra en plusgroep werk. Leerkrachten stimuleren de ontwikkeling van autonomie/competentiebeleving bij leerlingen. Leerlingen worden gestimuleerd om actief, vanuit zichzelf, op zoek gaan naar een oplossing. Ouders kunnen kinderen begeleiden naar meer zelfstandigheid, door kinderen verantwoordelijkheid te geven, bijvoorbeeld het zelf leren ruzies oplossen, zelf vriendjes uitnodigen en zelf naar de klas gaan. Ook kunnen ouders kinderen verantwoordelijkheid geven voor de eigen spullen (het meenemen ervan en er mee omgaan: jas, tas, agenda).

- *Eigenheid*

Leerkrachten bieden leerlingen de ruimte om eigen keuzes te maken, bijvoorbeeld in het werk dat zij doen (keuzewerk, spreekbeurt, werkstuk, plusgroep). Er wordt ruimte gegeven voor een eigen mening en een eigen aanpak. Leerkrachten zijn bedreven in het omgaan met verschillen tussen leerlingen en zij beoordelen kinderen op het eigen niveau. Leerlingen stimuleren wij om te zien en doen wat een ander nodig heeft om zichzelf te kunnen zijn en om die ander dat te geven. Van ouders verwachten wij bijvoorbeeld dat zij oog hebben voor de eigenheid van hun kind: wat past bij uw kind, waar is uw kind goed in en haarbare doelen stellen.

- *Degelijkheid*

Leerkrachten zijn professionals en houden een optimaal kwaliteitsniveau in stand door middel van doorlopende scholing. Leerkrachten bereiden hun lessen goed voor en geven degelijk les. Leerkrachten volgen en begeleiden kinderen gericht in hun ontwikkeling ook waar het de sociaal emotionele ontwikkeling betreft. Van leerlingen verwachten wij dat zij zorgvuldig omgaan met spullen en hun omgeving, dat zij netjes en nauwkeurig werken en dat zij zich houden aan de regels en afspraken van de klas/groep en de school. Van ouders verwachten wij dat zij de leerkracht en de school als partner opzoeken en als partners optreden in woord en gedrag.

- *Betrokkenheid*

Leerkrachten zijn betrokken richting ouders, leerlingen en andere teamleden, bijvoorbeeld door betrokken te zijn bij het eindfeest, bij schoolbrede activiteiten en oudergesprekken. Leerkrachten zetten zich in om in het lesaanbod de betrokkenheid te vergroten en zo actief burgerschap bij kinderen te stimuleren. De leerlingen leren nadenken en handelen vanuit een wij-houding. Hierbij denken wij aan het zachtjes overleggen tijdens het zelfstandig werken, omdat andere leerlingen graag in stilte werken. Ouders kunnen betrokkenheid tonen door mee te helpen bij activiteiten, zoals het meelopen naar de gym in groep 3/4, schoolreis of feestdagen en kunnen waar mogelijk hun kennis en expertise inzetten en proactief meedenken op uitnodiging van de school. Aan onderlinge samenwerking wordt op onze school veel belang gehecht. Dit krijgt gestalte binnen de groep en tussen de groepen, in het projectonderwijs, bij vieringen en culturele en sportieve evenementen.

2.2 Wat doet de USV om dit te realiseren?

Voor het bevorderen van de sociaal emotionele ontwikkeling van onze kinderen worden alle middelen ingezet die zijn genoemd in het onderwijskundig beleid van de USV (hoofdstuk 2

van het schoolplan). Meer specifiek wordt bevordering van de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen nagestreefd door de algemene houding van leerkrachten, door de inzet van middelen, activiteiten en les methoden, door het volgen van leerlingen in hun ontwikkeling en door het informeren van en overleggen met ouders en teamleden. Zie *bijlage 2* voor een uitgebreide weergave van de middelen die op de USV worden gehanteerd voor de bevordering van de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen.

Algemene houding van leerkrachten

Met het onderwijsleerproces wordt in het schoolplan het didactisch en pedagogisch handelen van de leerkracht bedoeld. Dit geeft ook de algemene houding van de leerkrachten weer.

Hierbij gaat de USV uit van de volgende bekwaamheidseisen:

- 1) De leerkracht zorgt voor een ordelijke en functionele leeromgeving.
- 2) De leerkracht toont in gedrag en taalgebruik respect voor de leerlingen.
- 3) De leerkracht bevordert het onderling respect bij de leerlingen.
- 4) De leerkracht ondersteunt het zelfvertrouwen van leerlingen.
- 5) De leerkracht zorgt voor structuur.
- 6) De leerkracht zorgt voor een uitdagende leeromgeving.
- 7) De leerkracht stimuleert bij leerlingen de ontwikkeling van zelfstandigheid en het nemen van verantwoordelijkheid.
- 8) De leerkracht zorgt voor een didactische opbouw, afronding en beoordeling van de lesstof.

Middelen en pedagogische maatregelen

Om sociaal wenselijk gedrag te bevorderen wordt onder andere gebruikt gemaakt van de volgende middelen:

- 1) Hand geven: De leerkracht geeft alle kinderen 's-ochtends bij binnenkomst een hand. Zo heb je even een klein moment van aandacht voor elk kind apart. Naast "Goede morgen" kunnen ook positieve opmerkingen worden gemaakt over uiterlijk, een behaald diploma, weer aanwezig zijn na ziekte of iets anders. De leerkracht bepaald zelf of hij/zij bij de deur staat op de stoel in de kring zit of een andere plaats inneemt.
- 2) Stilte teken: Om de aandacht van de kinderen te vragen of tot stilte te manen, maken alle leerkrachten gebruik van het stilte teken. Hierbij wordt een hand in de lucht gehouden en de wijsvinger van de andere hand ligt tegen de lippen.
- 3) Stop, hou op: Om de kinderen te leren eerst zelf een oplossing voor een probleem of conflict te vinden, leren we de kinderen het gebruik van de woorden: Stop, hou op! Hiermee laat een kind een ander kind weten dat het vertoonde gedrag niet op prijs gesteld wordt en dat het moet stoppen. Dit is dan ook een afspraak die met de klas gemaakt moet worden. Hoor je een ander zeggen: Stop, hou op! Dan hou je op met je gedraging. Gebeurt dit niet dan mag het andere kind naar de leerkracht gaan om hulp in te roepen.
- 4) De speelcontainers: Ten behoeve van de bevordering van positief en sociaal spelgedrag, geven en nemen, is er een speelcontainer met verschillende spelen die dit gedrag stimuleren. Hierbij leren kinderen ook op een goede manier om te gaan met materialen: Zij moeten zelf de materialen aan het eind van de pauze weer opruimen en terug doen in de container.
- 5).....
- 6).....
- 7).....

De school ontwikkelt daarnaast activiteiten en gebruikt een lesmethode die erbij kan helpen bepaald groeps- en individueel gedrag te stimuleren en ander gedrag te ontmoedigen. De leerkrachten zullen deze activiteiten en/of methode inzetten als preventief beleid, maar zeker ook wanneer een bepaalde situatie daarom vraagt. De methode kan de leerkracht bijvoorbeeld ook ondersteuning bieden bij uitleg van een ontstane situatie aan de groep en het ombuigen van het groeps- en individuele gedrag.

Leefstijl is de binnen de USV gebruikte lesmethode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen binnen de groep 1-8. Daarnaast is in afgelopen jaren de training: “Kom op voor jezelf” ingezet in de groepen 7 en 8. Ook wordt gebruik gemaakt van allerlei losse materialen zoals prentenboeken en voorleesboeken.

Monitoren leerlingen

De cognitieve ontwikkeling van onze kinderen volgen wij met het Cito volgsysteem, de sociaal emotionele ontwikkeling volgen wij door middel van de systemen Pravoo voor de groepen 1 en 2 en ZIEN! voor de groepen 3-8. Met deze leerlingvolgsystemen kunnen leerkrachten de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen observeren volgens vast format, volgen en vergelijken. Met ZIEN! voor het primair onderwijs brengen leerkrachten bijvoorbeeld het sociaal-emotioneel functioneren van kinderen van groep 3 t/m groep 8 systematisch in kaart. ZIEN! geeft inzicht in de eventuele ondersteuningsvragen op het gebied van het sociaal-emotioneel functioneren en helpt de leerkracht om het gedrag van het kind beter te begrijpen. Indien nodig kunnen leerkracht en leerling aan de slag gaan met de concrete handelingssuggesties die het systeem biedt, hierbij kan de leerkracht de eventuele sterke kanten van een kind benutten, want ook hierin geeft ZIEN! inzicht. Zo wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling bevorderd.

Verder monitoren wij kinderen nog door gesprekken met ouders, door groepsbesprekingen en door gesprekken met andere leerkrachten.

Informereren ouders-teamleden

Het bevorderen van de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen verloopt ook door het informeren van ouders en teamleden over het kind. Dit kan zijn in individuele gesprekken met ouders (eventueel met externen), wanneer de ontwikkeling voor of achter loopt, maar dit kan ook in groepsbijeenkomsten, zoals informatieavonden over het onderwerp.

3. Wat doet de USV aan preventie van ongewenst gedrag en hoe gaat zij om met ongewenst gedrag?

Van tijd tot tijd zal er sprake zijn van kinderen die sociaal ongewenst gedrag laten zien. Voorbeelden hiervan zijn naast fysiek of verbaal pesten andere uiteenlopende vormen van onwenselijk gedrag, zoals ordeverstoring, ongehoorzaamheid, tegenspreken etc. Preventie van ongewenst gedrag verloopt via de eerder genoemde lesmethoden, activiteiten en middelen. Omdat het helaas niet altijd lukt om herhaald ongewenst gedrag met elkaar te voorkomen of om te vormen tot gewenst gedrag, heeft de USV een pestprotocol en een sanctiebeleid ontwikkeld, om langs gestructureerde lijnen tot effectieve maatregelen te komen. Vanaf 2015 zijn scholen op grond van de wet verplicht om een pestprotocol te hanteren dat is gebaseerd op een door het Nederlands Jeugd Instituut als ‘effectief’ beoordeeld pestprogramma. De USV zal om deze reden op korte termijn het bestaande pestprotocol en sanctiebeleid aanpassen aan de noodzakelijke eisen.